

λιστα τὴν ἐλαχίστην νύξιν περὶ τοῦ ἔθνικισμοῦ τὸν Ziya Gokalp καὶ Atatürk) δὲν ἀποδίδει τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως.

Ὁ δόκτωρ Ρίζα Νούρ καὶ ὁ Ἀτάζ, ποὺ μνημονεύει ὁ κ. Τερλέξης ὡς προσωπικότητας αἱ ὁποῖαι ἔχαιρον «γενικῆς φήμης καὶ ἐκτίμησας», ἦσαν γνωστοὶ ἀντικεμαλικοί ποὺ ἔτρεφαν μίσος πρὸς τὸν Atatürk, εἰς μίαν χώραν εἰς τὴν ὁποία ἐκαλλιιεργεῖτο ἀκριβὴς ἡ λατρεία τοῦ Atatürk.

3) Δίδεται ἡ ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι ὁ τουρκισμὸς καὶ ὁ παντουρκισμὸς εἶναι κατ' ἀνάγκην φυλετικά καὶ ναζιστικά ἔθνικιστικά κινήματα, ἐνῶ προϋπῆρχαν τὸν ναζισμό καὶ δὲν ἦσαν ἀπαραίτητος σοβινιστικά.

4) Ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ κ. Τερλέξης θεωρεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Tekin Alp ὡς «ἐξιόλογον μελέτην». Ἡ «μελέτη» αὕτη εἶχε γραφῇ κατὰ τὸν Πρώτον Παγκόσμιον Πόλεμον ἀπὸ ἑνὸς Ἰσραηλινῆ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Tekin Alp διὰ τοὺς προπαγανδιστικοὺς σκοποὺς τῶν Συμμάχων, οἱ ὁποῖοι τότε εὐρίσκοντο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τὴν Τουρκίαν, στρεφόμενοι ὅμως πάσης ἐπιστημονικῆς σοβαρότητος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΤΣΙΚΗΣ

Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας Διεθνῶν Σχέσεων τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ottawa, Canada

*

Κωνσταντῖνος Α. Τσιλιγιάννη, *Δημόσιαι Σχέσεις καὶ Ἀνθρωπολογία*.

Πρόλογος ὑπὸ Γρηγορίου Π. Κασμάτη, Θεσσαλονίκη, 1973, σ. 189.

Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις, παρ' ὅλων δι' εἰς ὁρίσμενα ἀμερικανικά ἰδιῶς πανεπιστήμια ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον ἐπιστημονικὸν κλάδον, δὲν ἔχουν εἰσεῖτι φθάσει εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐπιστημονικῆς αυτονομίας. Μέχρι στιγμῆς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ στηρίζωνται ἐπὶ τὸν πορισμάτων τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ ἐκείνων τῆς συμπεριφορᾶς. Ἐξ αὐτῶν, ἔχει συμβάλει εἰς τὴν θεμελίωσιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων ὁ ἐπιστημονικὸς κλάδος ἡ Ἀνθρωπολογία κυρίως, ἡ ὁποία, ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον μελέτης τὸ πολιτισμικὸν σύστημα (culture) τῶν ἀνθρώπων ὁμάδων, ἀποκαλύπτει τοὺς κανόνες συμπεριφορᾶς καὶ ἐπικοινωνίας τοὺς διέποντας μίαν ἀνθρώπινην κοινωνίαν. Ἡ γνώσις τῶν κανόνων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἀσκη-

σιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων.

Τὴν συμβολὴν αὐτὴν τῆς Ἀνθρωπολογίας ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἔργου ἐξαιρεῖ εἰς τρία μεγάλα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του, ἐνθ' εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν δίδει συνοπτικῶς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀνθρωπολογίας πρὸς κατατοπισμὸν τὸν Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν του, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως ἡ ὀλίγον γινώσκουν τὴν ἐννοίαν, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς μεθόδους ἐρεῦνης τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς.

Ὁ συγγραφεὺς ὅμως θίγει ἀπλῶς ὁρισμένους τομεῖς τῆς Ἀνθρωπολογίας τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν γνώμην του, πρέπει ἀπαραίτητως νὰ γινώσκουν οἱ ἀσχολούμενοι μετὰ τὰς Δημόσιαι Σχέσεις, χωρὶς νὰ ὑπερβῇ εἰς εἰς λεπτομερὴ ἐξέτασιν αὐτῶν. Αὐτὴ ἡ τῶν ἐπιφανειακῶν ἐξέτασις τοῦ θέματος δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν του ὅτι «οὐδεὶς δέκρινε μέχρι τοῦδε τὸ ἐνδεχόμενον μίαν συμβολὴν τῆς ἀνθρωπολογίας ἐπὶ τὸν Δημόσιων Σχέσεων» (σ. 20). Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός, ἀντικειμενικῶς ἐξετάζοντας, εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ τοῦλάχιστον ὡς ὑπερβολικός, ἰδίως ἀν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι ὀνόματα ἐπιφανῶν ἀνθρωπολόγων ὡς τῶν Erving Goffman,¹ Edward Hall,² Ray Birdwhistell,³ ἀσχοληθέντων μετὰ τὰς δημόσιαι σχέσεις, ἔχουν παραλειφθῇ ἀπὸ τὴν βιβλιογραφίαν του.

Ἄν ὅμως ἡ ἐπιφανειακὴ ἐξέτασις τοῦ θέματος δικαιολογῆται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ βιβλίον ἀπευθύνεται πρὸς μὴ ἔχοντες ἐπαρκεῖς γνώσεις Ἀνθρωπολογίας, ἡ παρεστρεφισὶς λαθὼν σχετικῶς μετὰ τὰ ὅρια καὶ τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς εἶναι ἀδικαιολόγητος καὶ προκαλεῖ ὀχνησιν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Δειγματοληπτικῶς θὰ ἀναφερθῇ εἰς δύο σημεία:

Ἐνθ' εἰς τὴν σελίδα 18 ὁ συγγραφεὺς κατατάσσει μεταξὺ τῶν «νεοεὐκταίων» ἐπιστημῶν τὴν «πολιτιστικὴν ἀνθρωπολογίαν» (ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῆς ὡς νεοεὐκταῖον δὲν εὐσταθεῖ), τὴν ψυχολογικὴν ἀνθρωπολογίαν, τὴν βιομηχανικὴν ἀνθρωπολογίαν, τὴν πολιτικὴν ἀνθρωπολογίαν, κτλ., εἰς τὴν σελίδα 28 θεωρεῖ τὴν ψυχολογικὴν, βιομηχανικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνθρωπολογίαν ὡς κλάδους τῆς πολιτιστικῆς ἀνθρωπολογίας ὑπὸ τὴν σκέτην τῆς ὁποίας μάλιστα τοποθετεῖ καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν ἐθνολογίαν, τὴν ἐθνογραφίαν, τὴν γλωσσολογίαν καὶ τὰς κοινωνικάς καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἐπιστήμας (!)

1. Erving Goffman, «The presentation of self in Everyday Life», New York: Doubleday, 1959.
Erving Goffman, «Behavior in Public Places», London: Collier-Macmillan Ltd, 1963.

Erving Goffman, «Strategic interaction», Oxford: Basil Blackwell, 1970.

Erving Goffman, «Relations in Public», New York: Basic Books, Inc., 1971.

2. Edward T. Hall, «The Silent Language», Greenwich, Conn.: Fawcett Publications, Inc., 1959.

Edward T. Hall, «The Hidden Dimension Garden City», N.Y.: Anchor Books, 1969.
3. Ray L. Birdwhistell, «Kinesics and Context», Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1970.

Εἰς τὴν σελίδα 87 σημειοῦται: «Μετὰ τὸν Franz Boas, ἡ συγκριτικὴ μέθοδος ἀναπροσανατολίζεται καὶ συνεχίζεται ἀπὸ τοὺς Sir James Frazer...». Ἐδὼ παρατηρεῖται ἓν εἶδος σχήματος πρὸςθεσίου. Ἡ συγκριτικὴ μέθοδος, ἡ ὁποία εἶναι βασικὴ μέθοδος τῆς Ἀνθρωπολογίας, εἰς τὴν πρώτην τῆς μορφῆν ἐχρησιμοποίηθη ὑπὸ τῆς ἐξελικτικῆς σχολῆς ἡ ὁποία εἶναι ἄλλως γνωστὴ καὶ ὡς συγκριτικὴ σχολὴ τῆς Ἀνθρωπολογίας. Ὁ Sir James Frazer, ὡς ἠνέκων εἰς τὴν ἐξελικτικὴν σχολὴν, οὐδόλως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἠκολούθησε τὸν Boas καθ' ὅσον ἡ ἐξελικτικὴ σχολὴ χρονολογικῶς προηγεῖται τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ Boas.

Παρ' ὅλα τὰ σημαντικὰ λάθη τὰ ὁποῖα ἔχουν παρεστρεφῆσθαι, τὸν λόγον βιβλίον συντελεῖ ἀναμειψιβητικῶς εἰς τὴν ἀναπτύξιν τῶν Δημόσιων Σχέσεων εἰς τὴν χώραν μας, ἀφ' ἑνὸς μὲν δι' ἐμπλουτισμοῦ τῆς παγῆς βιβλιογραφίας εἰς τὸν τομέα αὐτὸν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς καταδείξεως τῆς σπουδαιότητος τῆς Ἀνθρωπολογίας διὰ τὰς Δημόσιαι Σχέσεις.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΓΚΙΖΕΛΗΣ, Ph. D.

Ἐπιστημονικὸς Συνεργάτης ΕΚΚΕ

*

Mihail Cernea, *Monographic Research of Rural Communities in Romanian Sociology*, Vienna: European Center for Documentation and Coordination of Research in Social Sciences, 1973, σ. 106.

Εἰς τὴν Ρουμανίαν, ἐπὶ δεκαετηρίδας, ὁ μόνος καλλιεργηθεὶς κλάδος τῆς Κοινωνιολογίας ἦτο ὁ τῆς ἀγροτικῆς. Τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ ρουμανικὴ οἰκονομία εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ ἦτο κατὰ βάσιν ἀγροτικὴ. Τὸ θέμα αὐτὸ ἐξετάζει ὁ καθηγητὴς Cernea εἰς τὴν ἐργασίαν του αὐτήν, διακρίνοντες πέντε στάδια ἀναπτύξεως τῆς ρουμανικῆς ἐρεῖνης τῶν ἀγροτικῶν κοινωνιῶν, ἡ ὁποία ἦτο ἡ μόνη ἀκολουθηθεῖσα μέθοδος ἐρεῖνης.

Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ τὸν ὅρον μονογραφίαν μετὰ τὴν ἐννοίαν τῆς μελέτης ἐνὸς χωρίου ἡ μίαις μεγαλύτερας περιοχῆς, καλυπτομένης ὁλόκληρην τὴν ἀγροτικὴν κοινότητα ὡς κοινωνικὴν μονάδα.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικά τῆς ρουμανικῆς ἀγροτικῆς Κοινωνιολογίας εἶναι: 1) ἡ ἐμφασίς εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἐρεῖναν, 2) ἡ χρησιμοποίησις διεπιστημονικῆς ὁμάδος ἐρεῖνης. Ἀμφότερα ἔχουν θεωρηθῇ ὡς προσφορά τῆς ρουμανικῆς Κοινωνιολογίας εἰς τὴν κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην ἐν γένει.

Ἐκαστον στάδιον ἀναπτύξεως παρουσιάζει ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά:

Τὸ πρῶτον στάδιον μονογραφικῆς ἐρεῖνης καλύπτει τὸ διάστημα 1860-1900. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐρεῖνης κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἦτο ἡ λεπτομερὴς ἐξέτασις τῆς